

SLOVNICA V MALEM SLOVENSKO-JAPONSKEM SLOVARJU

Kumiko Kanazaši Kuroda

Tokyo University of Foreign Studies, Tokio

UDK 371.671:811.163.6'243'36

UDK 81'374.822=163.6=521

Mali slovensko-japonski slovar je prvi slovar, v katerem so slovnični, naglasni in stilistični podatki, besedne zveze ter stavčni primeri. Članek je sestavljen iz treh poglavij. V prvem poglavju so podane osnovne informacije tega slovarja. V drugem poglavju so podrobno obravnavane slovnične razlage v slovarju in v zadnjem, tretjem poglavju so prikazane naloge za obsežno slovnico in slovar, ki bi pripomogla k razvoju slovenistike na Japonskem.

slovensko-japonski slovar, slovnica, slovnični opis, kontrastivna lingvistika, slovenistika na Japonskem

Mali slovensko-japonski slovar is the first dictionary which includes grammatical, accentual and stylistic data, collocations and the illustrative sentences. In the first part of this paper, the basic data on this dictionary are given; the second part deals with the grammatical explanations; and in the third the work required for a comprehensive grammar and dictionary are described.

Slovene-Japanese dictionary, grammar, grammatical description, contrastive linguistics, Slovene studies in Japan

1 Osnovne informacije *Malega slovensko-japonskega slovarja*

Leta 2009 je izšel *Mali slovensko-japonski slovar* pri založbi Daigakušorin. To je prvi slovensko-japonski slovar; razen slovarčka s 1.500 besedami (Yamasaki 1985). Sestavila sem ga za Japonce, ki se učijo slovenski jezik.

Osem let pred izidom tega slovarja sem napisala *Učbenik slovenskega jezika za Japonce* (Kanazaši 2001). Glavni namen tega učbenika je bil postopen prikaz osnov slovenske slovnice, zato sem morala omejiti število besed: učbenik jih vsebuje približno 800. Jasno je, da to ni dovolj, da bi japonski učenci brali slovenske tekste, četudi so ti za začetnike. Namen je bil, da se na začetku učijo s tem učbenikom z gledišča kontrastivnega jezikoslovja, da bi razumeli sestav jezika, ki nima skoraj nič skupnega z japonščino, ter da bi nato ponavljali slovnico in širili besedni zaklad z učbenikom v angleščini ali v slovenščini.

Mali slovensko-japonski slovar je torej namenjen maternim govorcem japonščine, ki se učijo slovenščino in ki berejo tekste različnih učbeniških materialov za začetnike in nadaljevalce. Ima dva dela: prvi del obsega slovarski del z gesli, drugi del vsebuje slovnične razlage. Jedro prvega dela je sestavljeno iz omenjenega *Slovensko-japon-*

skega slovarja 1500 besed (Yamasaki 1985) in zapiskov ob naslednjih treh priložnostih: individualne inštrukcijah na Japonskem, poletni Seminar slovenskega jezika, literature in kulture ter pri samoučenju s samouškim materialom (Škrubej 1983). Temu jedru so bile dodane besede iz učbenikov (Andoljšek, Jevšenak, Korošec 1988; Jug - Kranjec 1989; Čuk, Mihelič, Vuga 1995; Honzak - Jahič 1996; Pirih 1997), priročnikov (Ferbežar idr. 2004: 243–270; Lečič 2004) in slovarja (Derbyshire 2002). Na žalost nisem imela na voljo frekvenčnega slovarja slovenskega jezika, a sem pred tem že sestavila češko-japonski slovarček s 1.500 besedami (Kanazaši 1998) in priročnik za japonsko-češko konverzacijo (Kanazaši 2000) s pomočjo frekvenčnega slovarja češkega jezika (Jelínek, Bečka, Těšitelová 1961).¹ Ta izkušnja mi je pomagala pri sestavljanju *Malega slovensko-japonskega slovarja*.

Slovar vsebuje približno 10.000 gesel, od katerih se nekatera bistveno razlikujejo od navadnih geslovnih oblik in bi jih uporabniki težko našli. Zato so med gesla vključeni npr. *dán* (< *dnó*), *grém/grèm* (< *íti*), *vrgel* (< *vréči*) itn. Naglasi v geslih in v oblikah so osnovani na *Slovenskem pravopisu* (Toporišič idr. 2001). Pomeni besed temeljijo na *Slovenko-angleškem slovarju* (Grad, Leeming 1994) in *Slovarju slovenskega knjižnega jezika* (Bajec idr. 1995). Besedne zveze in stavčni primeri so iz *Slovenskega pravopisa* (Toporišič idr. 2001), *Slovarja slovenskega knjižnega jezika* (Bajec idr. 1995) in omenjenih zapiskov.

2 Opis slovnice *Malega slovensko-japonskega slovarja*

Japonščina pripada drugačnemu jezikovnemu tipu kot slovenščina in za japonske začetnike je težko razumeti pojme fleksivnega jezikovnega sestava, zato je središče slovničnih razlag tega slovarja morfologija.

Ob koncu devetdesetih let 20. stoletja smo na Japonskem brali slovenske tekste s *Slovensko-angleškim slovarjem* (Grad, Leeming 1994), ki smo ga dobili razmeroma zlahka. Vendar je ta slovar namenjen Slovencem, ki se učijo angleščino. V njem ni bilo niti slovničnih razlag niti slovničnih podatkov o slovenskem jeziku, saj jih domnevni uporabniki naj ne bi potrebovali. Ko sem ga uporabljala, sem tako lahko ugotovila, kaj pomeni dana beseda v tekstu, vendar včasih nisem mogla ugotoviti, kako se ta beseda pregiba, zakaj ima takšno obliko in kakšno slovnično funkcijo ima ta oblika v danem sestavku. Zaradi tega nisem bila prepričana, ali sem pravilno razumela celoten stavek oziroma celoten tekst. Želela sem imeti slovensko-japonski slovar z osnovnimi in razumljivimi slovničnimi podatki v japonščini za tiste, ki se učijo slovenščino.

Način slovničnega opisa v *Malem slovensko-japonskem slovarju* v glavnem temelji na sistemu opisa v *Češko-ruskem slovarju* (Kopecký idr. 1973), ki mi je pomagal pri učenju češčine. To pomeni, da so vse paradigme skupaj na enem mestu izven samega slovarskega dela. Vzrok za tako odločitev ni samo oseben, saj na Japonskem slovarji slovanskih jezikov sprejemajo več ali manj ta način in so tako Japonci, ki so se

¹ Leta 2004 je izšel nov frekvenčni slovar češčine: František Čermák idr., 2004: *Frekvenční slovník češtiny*. Praha: Nakladatelství Lidové noviny.

že učili kakšen slovanski jezik, nanj navajeni. *Mali slovensko-japonski slovar* tako prikaže paradigme po slovarskem delu.

V drugem delu je 58 paradigem in vsaka paradigma ima številko: samostalniki moškega spola: 1–13, samostalniki ženskega spola: 14–19, samostalniki srednjega spola: 20–27, zaimki: 28–37, pridevniki: 38, števnik: 39–46, glagoli: 47–58. Če je beseda pregibna, je zgoraj desno od gesla dodana ista številka kot pri paradigmi. Paradigme samostalnikov so razdeljene glede na vrsto soglasnikov na koncu osnove in obstanek ali izostanek daljšanja osnove. Poleg teh paradigem so dodane paradigme nepravilnih samostalnikov; npr. paradigme besed *dán*, *gospá*, *tlá* itn. V paradigmah spregatve *Češko-ruskega slovarja* (Kopecký idr. 1973) so vse oblike, vključno z deležji in deležniki. Nasprotno je v *Malem slovensko-japonskem slovarju* v paradigmah glagolov samo sedanjik, ostale oblike so razložene po paradigmah, vendar brez številke. V tem smislu je podoben lužiškosrbsko-japonskemu slovarju (Mitani 2003). Paradigmam so dodane kratke in enostavne razlage o različicah, npr. v katerih primerih se vriva samoglasnik *e* in v katerih primerih se izgubi, katere besede pripadajo dotični paradigmi itn. Opis teh razlag je osnovan na omenjenih učbenikih in *Slovenski slovnici* (Toporišič 2000).

V slovarskem delu je po geslu s številko paradigme ali brez oglat oklepaj [], v katerem je navedena kratica besedne vrste v japonščini. Namesto splošne kratice za samostalnik ima vsak spol samostalnika svojo kratico. Tudi glagol nima splošne kratice, ampak imata oba vida glagola vsak svojo kratico. Nekateri samostalniki in vrstilni števnik se sklanjajo isto kot pridevnik. V tem primeru ima to geslo številko 38 (isto številko kot pri pridevniku) in v oglatem oklepaju je kratica spola ali števnik. Po oglatem oklepaju sledijo slovnični podatki, če so potrebni: npr. vrivanje samoglasnikov v osnovo, izgubljanje samoglasnika *e* v osnovi, posebne oblike, o katerih je pri paradigmah razloženo samo z enim ali dvema primeroma, premikanje položaja naglasov, sprememba vrste naglasov itn.² Pri pridevnikih in prislovih je vedno naveden še primernik, če obstaja za to besedo. Ti podatki so načeloma vzeti iz *Slovenskega pravopisa* (Toporišič idr. 2001). V oklepaju [] je informacija, v kakšni obliki se po navadi uporablja ta beseda: npr. beseda *rokavica* se ponavadi pojavlja v množinski obliki, zato je v tem oklepaju pokazana »množina« z japonsko kratico. Stilistične informacije (npr. pogovorno, emocionalno, starinsko itn.) so osnovane na *Slovarju slovenskega knjižnega jezika* (Bajec idr. 1995) in so prikazane s kratico v kvadratu. Rekcija je prikazana po znaku + in je osnovana na *Slovarju slovenskega knjižnega jezika* (Bajec idr. 1995) in *Slovenskem pravopisu* (Toporišič idr. 2001). Po glagolih se znak + pojavlja samo, ko je rekcija drugačna od sklonskih členov v japonščini in je ni možno analogizirati. Vsi predlogi v geslih imajo znak +.

Kot je bilo že omenjeno, so oblike, ki se zelo razlikujejo od navadnih geselskih oblik in bi jih bilo zato težko najti, vključene med gesla. Razen navedenih samostalniških in glagolskih oblik so med gesla razvrščene tudi nekatere primerniške oblike pridevnikov, npr. *dáljši* (< *dólg*), *ráje*, *rájši* (< *rád*) itn. Pri takšnih oblikah

² O naglasih je po seznamu kratic razloženo, kaj pomenijo znaki ´, ^ in `.

pomen ni prikazan. Namesto pomena uporabnika vodi do gesla puščica →, npr. v imenovalniku ednine, infinitivu ali osnovniku. Pri glagolih, ki imajo isti pomen in se razlikujejo samo v vidu, puščica ni uporabljena. Vsako geslo vidskega para je prikazano posebej ter s pomenskim opisom, čeprav so pomeni lahko popolnoma isti. Glagoli v vidskih parih so samostojne besede, pregibajo se po svoje in imajo svoje slovnične podatke, ki morajo biti predstavljeni tako začetnikom kot nadaljevalcem. Zdi se, da je to potrata prostora, vendar če bi uporabnik našel iskano besedo in zraven nje le puščico, bi moral še enkrat polistati po slovarju – takšni situaciji pa sem se želela izogniti iz lastnih izkušenj kot uporabnica rusko-japonskega slovarja.

Najpomembnejše je, katerim uporabnikom je namenjen slovar. Kar je jasno materinim govorcem slovenščine ali tistim, ki ta jezik že obvladajo, včasih ne more biti razumljivo za tiste, ki se jezika šele učijo. Pravilen in lep opis ne bi bil smiseln, če ga ne morejo najti tisti, ki ga v resnici potrebujejo.

3 K obsežnemu slovensko-japonskemu slovarju

Z izidom *Učbenika slovenskega jezika za Japonce* in *Malega slovensko-japonskega slovarja* že imamo najmanj eno vrsto učnega gradiva za tiste, ki se zanimajo za slovenščino in se je začenjajo učiti. Takšno gradivo opisuje le norme kot okvir slovnične sestave. Na naslednji stopnji bi bilo treba sestaviti obsežno slovnico in slovar, ki opisujeta ne le norme, ampak tudi pričujoče stanje. Kar se tiče slovnice, bo razen morfologije potreben opis glasoslovja, predvsem pa skladnje, saj bi morala slovnica zajemati teme, ki jih slovar ne obravnava. V slovarskem delu je seveda treba povečati število gesel in obogatiti besedne zveze in stavčne primere s stilističnimi podatki. Pri teh opravkih bi bilo morda smiselno pregledati paradigme. Idealno bi bilo pokazati paradigme spregatve z vsemi oblikami kot v priložniku glagolov (Lečič 2004). Ko bosta izšla takšna slovnica in slovar, bomo dobili osnovo za raziskovanje in razvoj slovenistike na Japonskem.

Slovar se začenja starati v trenutku, ko izide. To je usoda vseh slovarjev. Po izidu *Malega slovensko-japonskega slovarja* smo prejeli *Vežljivostni slovar glagolov* (Žele 2008), *Splošni slovensko-angleški slovar* (Peče idr. 2009) in drugo izdajo *Slovarja slovenskega knjižnega jezika v dveh knjigah* (2014), ki bodo verjetno pomagali pri sestavljanju obsežnega slovarja.

Literatura

- ANDOLJŠEK, Ema, JEVŠENAK, Ludvik, KOROŠEC, Tomo, 1988: *Povejmo slovensko*. Ljubljana: DZS.
- BAJEC, Anton idr., 1995: *Slovar slovenskega knjižnega jezika*. Ljubljana: DZS.
- ČUK, Metka, MIHELIC, Marjana, VUGA, Gita, 1995: *Odkrivajmo slovenščino*. Ljubljana: Filozofska fakulteta, Seminar slovenskega jezika, literature in kulture.
- DERBYSHIRE, William W., 2002: *A Learner's Dictionary of Slovene with Words in Their Inflected Forms*. Bloomington: Slavica Publishers.
- FERBEŽAR, Ina idr., 2004: *Sporazumevalni prag za slovenščino*. Ljubljana: Center za slovenščino kot drugi/tuji jezik pri Oddelku za slovenistiko Filozofske fakultete.
- GRAD, Anton, LEEMING, Henry, 1994: *Slovensko-angleški slovar*. Ljubljana: DZS.

- HONZAK - JAHIČ, Jasna, 1996: *Slovenščina ni težka*. Praha: Karolinum.
- JELÍNEK, Jaroslav, BEČKA, Josef V., TĚŠITELOVÁ, Marie, 1961: *Frekvence slov, slovních druhů a tvarů*. Praha: SPN.
- JUG - KRANJEC, Hermína, 1989: *Slovenščina za tujce – šesti, dopolnjeni natis*. Ljubljana: Filozofska fakulteta, Seminar slovenskega jezika, literature in kulture.
- KANAZAŠI, Kumiko, 1998: *1500 nejuživanějších slov českého jazyka*. Tokio: Daigakušorin.
- KANAZAŠI, Kumiko, 2000: *Japonsko-česká konverzace*. Tokio: Daigakušorin.
- KANAZAŠI, Kumiko, 2001: *Slovenski jezik za Japonce*. Tokio: Daigakušorin.
- KANAZAŠI, Kumiko, 2009: *Mali slovensko-japonski slovar*. Tokio: Daigakušorin.
- KOPECKÝ, Leontij Vasiljevič, FILIPEC, Josef, LEŠKA, Oldřich, 1973: *Česko-ruský slovník ve dvou dílech*. Praha, Moskva: SPN, Советская энциклопедия.
- LEČIČ, Rada, 2004: *Slovenski glagol: oblikoslovni priročnik in slovar slovenskih glagolov*. Ljubljana: Založba ZRC, ZRC SAZU.
- MITANI, Keiko, 2003: *Slownik Hornjoserbsko-japonski*. Tokio: Daigakušorin.
- PEČE, Maša idr., 2009: *Splošni slovensko-angleški slovar*. Ljubljana: Založba Rokus Klett.
- PIRIH, Nataša, 1997: *Slovenščina na koncu jezika*. Ljubljana: Center za slovenščino kot drugi/tuji jezik pri Oddelku za slovenske jezike in književnosti Filozofske fakultete.
- Slovar slovenskega knjižnega jezika. Druga, dopolnjena in deloma prenovljena izdaja*, 2014. Ljubljana: Založba ZRC, ZRC SAZU, Inštitut za slovenski jezik Frana Ramovša, Cankarjeva založba.
- ŠKRUBEJ, Manja, 1983: *Slovenščina – Slovene, A Self-Study Course*. Ljubljana: RTV.
- TOPORIŠIČ, Jože, 2000: *Slovenska slovnica. Četrta, prenovljena in razširjena izdaja*. Maribor: Obzorja.
- TOPORIŠIČ, Jože idr., 2001: *Slovenski pravopis*. Ljubljana: Založba ZRC, ZRC SAZU.
- YAMASAKI, Kayoko, 1985: *Slovensko-japonski slovar 1500 besed*. Tokio: Daigakusyorin.
- ŽELE, Andreja, 2008: *Vezljivostni slovar slovenskih glagolov*. Ljubljana: Založba ZRC, ZRC SAZU.